

Den Haag, 3 mei 2017

Hierbij nodig ik u uit voor een vergadering van uw commissie **op woensdag 10 mei 2017 van 09.30 uur tot uiterlijk 10.15 uur in de Aletta Jacobszaal** met de volgende agenda

Openbaar gedeelte

1. **Verslag van de vergadering van 15 februari 2017**
Voorstel: *vaststellen*
2. **Voorstel voor een beoordelingskader voor moties**
Voorstel: *ter bespreking*
3. **Voorstel voor de behandeling van de aanbevelingen uit de initiatiefnota 'Lobbyen in Daglicht' en de aanbeveling uit de GRECO-tussenrapportage aangaande de omgang van Kamerleden en lobbyisten**
Voorstel: *ter bespreking*
4. **Rondvraag**

M.C.T.M. Franke

griffier van de commissie voor de Werkwijze

Voorstel beoordelingskader voor appreciatie moties door bewindspersonen

In de vergadering van de Commissie voor de Werkwijze van 15 februari 2017 is besloten te bezien of een beoordelingskader kan worden ontwikkeld dat leidt tot een eenduidiger appreciatie van moties door het kabinet. Dit beoordelingskader moet er idealiter toe leiden dat bewindspersonen in gelijke situaties telkens hetzelfde advies over een motie uitspreken. De kans op verschillen in interpretatie van moties wordt daarmee, zowel voor kabinet als Kamer, zo gering mogelijk.

Indien u kunt instemmen met de voorgestelde oordeelsvorming, dan ligt het voor de hand dat de Voorzitter hierover in contact treedt met het nieuw aan te treden kabinet en daarover de Kamer informeert.

Voorgestelde oordeelsvorming

In de huidige praktijk beoordeelt een bewindspersoon een motie door deze te voorzien van één van de onderstaande adviezen:

1. Overnemen
2. Oordeel Kamer / Ondersteuning van beleid
3. Ontraden / Overbodig
4. Onaanvaardbaar
5. Aanhouden

1. Overnemen

Een bewindspersoon kan de Kamer aanbieden een motie over te nemen. Daarvan is sprake indien een bewindspersoon zich volledig kan verenigen met een motie, zowel qua overwegingen als qua dictum. In de regel bieden bewindspersonen het overnemen van een motie aan indien deze inhoudelijk door hen wordt ondersteund en tijdens de beraadslaging blijkt dat leden zich breed in de motie kunnen vinden. Het betreft doorgaans moties zonder sterke politieke lading.

Wanneer een bewindspersoon aanbiedt een motie over te nemen, zal de Voorzitter vragen of géén van de in de vergaderzaal aanwezige leden zich daartegen verzet. Is dat het geval, dan maakt de overgenomen motie vanaf dat moment geen afzonderlijk onderwerp van de beraadslaging meer uit. De betreffende motie wordt nog wel vermeld op de stemmingslijst van de Kamer, maar zal niet in stemming komen. Een lid/fractie die tegen de overgenomen motie had willen stemmen, kan daarvan aantekening verlangen bij de Voorzitter. Mochten één of meer leden zich tijdens de beraadslaging wel verzetten tegen het overnemen, dan wordt de motie niet overgenomen en komt deze in stemming. De Voorzitter kan dan alsnog vragen een advies te geven. Dat leidt dan vrijwel altijd tot het advies Oordeel Kamer. Tijdens nota- en wetgevingsoverleggen is het niet mogelijk een motie over te nemen.

2. Oordeel Kamer / Ondersteuning van beleid

Indien een bewindspersoon geen bezwaar heeft tegen de inhoud en strekking van een motie, laat hij/zij het oordeel daarvan over aan de Kamer.

Ondersteuning van beleid

Ingeval de bewindspersoon een motie beschouwt als ondersteuning van beleid is dit advies van toepassing indien de bewindspersoon de motie als ‘een duwtje in de goede richting’ beschouwt en/of de motie iets nieuws toevoegt aan het kabinetsbeleid.

3. Ontraden / Overbodig

Indien een bewindspersoon (ernstig) bezwaar heeft tegen de inhoud en strekking van een motie ontraadt hij/zij de Kamer deze aan te nemen.

Overbodig

Het advies Ontraden is in elk geval van toepassing indien een bewindspersoon een motie als ‘overbodig’ kwalificeert, bijvoorbeeld als het zaken betreft die reeds zijn toegezegd. Dit advies geldt ook indien de bewindspersoon meent dat een motie enkel bevestigt wat het huidige/staand kabinetsbeleid is, dat de motie overbodig maakt.

4. Onaanvaardbaar

Dit advies is van toepassing indien een bewindspersoon fundamentele bezwaren heeft tegen de inhoud en strekking van een motie én aan het aannemen van de motie door de Kamer consequenties verbindt voor zijn/haar functioneren.

5. Aanhouden van moties

Een bewindspersoon kan de indiener van een motie ook verzoeken de betreffende motie aan te houden, bijvoorbeeld omdat er nog informatie over het onderwerp van de motie naar de Kamer komt. Als de indiener de motie dan niet meteen wenst aan te houden, dient de bewindspersoon de motie wel alsnog van een advies te voorzien.

24 april 2017

M.C.T.M. Franke
griffier van de commissie voor de Werkwijze

Behandeling van de aanbevelingen uit de initiatiefnota ‘Lobby in daglicht’ in relatie tot de aanbeveling uit de tussenrapportage van GRECO inzake de omgang van Kamerleden met lobbyisten

Aanleiding

In zijn vergadering van 22 februari 2017 heeft het Presidium gesproken over de initiatiefnota ‘lobby in daglicht: luisteren en laten zien’ van de leden Bouwmeester en Oosenbrug (Kamerstuk 34376). Bij deze bespreking heeft het Presidium ook de tussenrapportage van de Groep van Staten tegen Corruptie van de Raad van Europa (verder GRECO) betrokken, waarin wordt gesteld dat voor Kamerleden verbeteringen mogelijk zijn bij het opstellen van regels voor de omgang met lobbyisten.

Voor wat betreft de aanbevelingen uit de initiatiefnota die zich richten tot de Kamer heeft het Presidium besloten deze door te geleiden naar de Commissie voor de Werkwijze, met het verzoek deze te betrekken bij de tussenrapportage van GRECO. De Commissie voor de Werkwijze kan daarin aanleiding zien om voorstellen te doen voor de werkwijze van de Kamer.

In deze notitie wordt een voorstel gedaan voor de wijze waarop de CWW kan omgaan met de betreffende aanbevelingen uit de initiatiefnota en, daaruit voortvloeiend, wat dit betekent voor de behandeling van het GRECO-rapport voor wat betreft de omgang van Kamerleden met lobbyisten.

Alvorens dit voorstel uit een te zetten, wordt kort ingegaan op de aanbevelingen en de parlementaire behandeling van zowel de initiatiefnota als de GRECO-rapportage.

1. De initiatiefnota Lobby in daglicht

Doelstelling en aanbevelingen

Kern van de initiatiefnota is om mensen en organisaties een gelijke kans te geven tot beïnvloeding van wetgeving, beleid en besluitvorming. Door input uit brede kring te verzamelen, beogen de initiatiefnemers tegenspraak te organiseren en aldus de kwaliteit van voorstellen te verhogen. Dat kan er volgens de initiatiefnemers ook aan bijdragen dat de Kamer haar controlerende rol bij de gemaakte belangenafweging beter kan uitvoeren. De nota bevat 14 aanbevelingen, waarvan er vijf gericht zijn aan de Kamer, zeven aan het kabinet, één aan de politieke partijen en één aan de beroepsgroep van lobbyisten.

Deze notitie beperkt zich tot de vijf aanbevelingen gericht aan de Kamer, te weten:

1. Openheid betrachten over belangenafwegingen van Kamerleden
2. Open uitnodigingsbeleid van commissies vaststellen
3. Werkwijze bij “groot beleidsonderwerp” vaststellen
4. Alle parlementaire documenten tijdig openbaar maken
5. Beleid voor de lobbypas herzien

De initiatiefnemers bepleiten voorts een werkgroep van leden in te stellen voor het uitwerken van de vijf aanbevelingen.

Parlementaire behandeling

De initiatiefnota 'lobby in daglicht: luisteren en laten zien' is behandeld door de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken in een notaoverleg dat plaatsvond op 23 januari 2017. Tijdens dit notaoverleg zijn zeven moties ingediend, waarover de Kamer op 14 februari jl. heeft gestemd. De Kamer heeft zes moties aangenomen, waarvan één motie (Kamerstuk 34376, nr. 6) zich richt tot het Presidium. Deze motie ziet toe op het beleid van de Kamer met betrekking tot de toekenning van lobbypassen en is een vertaling van aanbeveling vijf (zie bovenstaand). De overige aangenomen moties richten zich allen tot het kabinet, dat schriftelijk op de uitvoering van deze moties heeft gereageerd (Kamerstuk 34376, nr. 12).

Verzoek initiatiefnemers en behandeling Presidium

De initiatiefnemers hebben vervolgens het verzoek gedaan (zie e-mail van 9 februari 2017) om de voorstellen uit hun nota die betrekking hebben op de Kamer over te dragen aan het Presidium en daarbij aan te geven op welke wijze de Kamer en het land hiermee hun voordeel kunnen doen.

Het Presidium heeft dit verzoek op 22 februari jl. besproken en besloten om de aanbeveling over een evaluatie van het beleid over de toekenning van lobbypassen (aanbeveling vijf), vastgelegd in een door de Kamer aangenomen motie, in uitvoering te nemen. Een opzet voor de evaluatie van het beleid tot toekenning van lobbypassen, zal binnenkort aan het Presidium worden voorgelegd. Daarbij wordt thans bekeken of beleid over de toekenning van lobbypassen aan oud-Kamerleden, ook onderdeel van de evaluatie zal uitmaken. In het notaoverleg is aan dit punt veel aandacht besteed.

Ten aanzien van de overige vier aanbevelingen die zich tot de Kamer richten, maar geen vertaling hebben gekregen in moties, heeft het Presidium besloten deze door te geleiden naar de Commissie voor de Werkwijze. Met het verzoek deze te betrekken bij de tussenrapportage GRECO, waarin wordt gesteld dat verbeteringen mogelijk zijn bij het opstellen van regels voor de omgang met lobbyisten.

Voorstel m.b.t. de vier aanbevelingen uit de initiatiefnota die niet vertaald zijn in moties
Gebruikelijk bij de behandeling van initiatiefnota's is dat beslissingen over inhoudelijke punten / aanbevelingen (uitsluitend) genomen worden aan de hand van moties. Een initiatiefnota als zodanig wordt niet, analoog aan beleidsnota's van de regering, door de Kamer integraal vastgesteld of overgenomen.

Op basis van deze gangbare praktijk, wordt u voorgesteld de vier aanbevelingen uit de initiatiefnota, inclusief de aanbeveling tot het instellen van een parlementaire werkgroep voor de uitwerking daarvan, waar geen expliciete uitspraak van de Kamer in de vorm van moties aan ten grondslag ligt, niet over te nemen en /of tot uitvoering te brengen. Ook gezien de mogelijke precedentwerking hiervan met betrekking tot de behandeling van toekomstige initiatiefnota's.

Indien u kunt instemmen met dit voorstel, dan ligt het voor de hand dat de Voorzitter deze richtlijn op basis waarvan uitvoering van (aanbevelingen in) initiatiefnota's afhankelijk is van expliciete instemming door de Kamer (moties), nogmaals expliciet onder de aandacht brengt van commissies. Dit onderwerp kan bijvoorbeeld geagendeerd worden voor het eerstkomende reguliere overleg tussen de Voorzitter en commissievoorzitters.

Ook de initiatiefnemers (i.c. de opvolgende leden) worden dienovereenkomstig geïnformeerd waarbij zij gewezen kunnen worden op de mogelijkheid om de vier aanbevelingen uit hun nota in de vorm van moties aan de Kamer voor te leggen, bijvoorbeeld tijdens de behandeling van de Raming 2018 (voorzien in juni 2017).

2. Tussenrapportage GRECO (Groep van Staten tegen Corruptie van de Raad van Europa)

Aanbeveling m.b.t. het opstellen van regels ten aanzien van omgang met lobbyisten

De GRECO heeft in het evaluatierapport uit 2013 in totaal zeven aanbevelingen voor Nederland gedaan: vier aanbevelingen aan de Nederlandse Staten-Generaal, twee aanbevelingen aan de rechtspraak en één aanbeveling aan het Openbaar Ministerie. In de periode juli 2013 tot augustus 2015 heeft Nederland een aantal aanbevelingen gedeeltelijk of geheel geïmplementeerd.

De GRECO was niet geheel tevreden met de Nederlandse inspanningen ten aanzien van sommige aanbevelingen en heeft gevraagd een tussenrapportage op te stellen over de periode augustus 2015 tot augustus 2016. Nederland heeft in deze extra ronde verbeteringen weten te bewerkstelligen. Bij brief van 5 december 2016 heeft het kabinet de Kamer geïnformeerd over de huidige stand van zaken ten aanzien van de aanbevelingen (Kamerstuk 34550 VI, nr. 86).

Over de aanbeveling ten aanzien van het opstellen van regels over de omgang met lobbyisten constateert de GRECO dat deze gedeeltelijk is geïmplementeerd. Naar het oordeel van de GRECO ontbreken nog richtlijnen voor Kamerleden rond de omgang met lobbyisten. Nederland heeft aangevoerd dat er algemene integriteitregels zijn en dat deze verder worden ingevuld door de politieke partijen. De GRECO heeft aangegeven dat dit onverlet laat dat richtlijnen op het gebied van lobbyactiviteiten, passende richtlijnen over de geboden en verboden ten aanzien van het contact tussen leden en derden, zinvol zijn. De GRECO heeft daarbij kennisgenomen van de initiatiefnota van de leden Bouwmeester en Oosenbrug, maar omdat dat initiatief in december 2016 nog in een beginfase verkeerde, heeft GRECO in afwachting van de resultaten daarvan, haar eerdere standpunt gehandhaafd.

Behandeling

Bij brief van 27 december 2016 heeft de vaste commissie voor Binnenlandse zaken de brief van de ministers van BZK en van V&J ten geleide van de GRECO tussenrapportage aan het Presidium aangeboden met de mededeling dat de commissie de tussenrapportage, voor wat betreft de aanbevelingen die de Kamer aangaan en waarvoor het Presidium bevoegd is, zal agenderen voor de behandeling van de Raming 2018.

Voorstel

De uitvoering van de motie, ingediend bij de behandeling van initiatiefnota Lobbyen, waarin het Presidium wordt verzocht het huidige beleid voor de toekenning van lobbypassen te evalueren, is momenteel gaande. De behandeling van deze evaluatie, en de daaruit voortkomende resultaten kunnen (een verdere) opvolging inhouden van de aanbeveling van GRECO voor het opstellen van regels voor Kamerleden ten aanzien van omgang met lobbyisten. Zeker wanneer de evaluatie tevens ziet op het beleid ten aanzien van het uitgeven van (lobby-)passen aan oud-Kamerleden.

Ingeval de (vier) aanbevelingen uit de initiatiefnota Lobbyen via moties aan de Kamer worden voorgelegd, kan de uitvoering daarvan eveneens betrokken worden bij uw beoordeling of, en zo ja in welke mate, daarmee uitvoering wordt gegeven aan het advies van GRECO.

24 april 2017

M.C.T.M. Franke
griffier van de commissie voor de Werkwijze